Laura Bellini

Ціна одного погляду

Одна прихована правда може змінити цінність усього

Ціна одного погляду

Одна прихована правда може змінити цінність усього

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384900963

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Те, чого не видно 11
Розділ 2 - Межі довіри 23
Розділ 3 - Під поверхнею 37
Розділ 4 - Після роботи 48
Розділ 5 - Право відмовити 62
Розділ 6 - Відстань одного подиху 75
Розділ 7 - Між нами та правдою 86
Розділ 8 - Світло по той бік 98
Розділ 9 - Ризик, прихований у деталях 111
Розділ 10 - Без безпечної відстані 124
Розділ 11 - Місце для двох 136
Розділ 12 - Слід, який неможливо ігнорувати 147
Розділ 13 - Ціна мовчання 159
Розділ 14 - Пів кроку до відвертості 170
Розділ 15 - Правда по той бік рами 181
Розділ 16 - Межа, від якої я не відступлю 193
Розділ 17 - Те, що залишається після мовчання 204
Розділ 18 - Ціна правильного рішення 215
Розділ 19 - Цінність правди 226
Розділ 20 - Усе, що має справжню цінність 239

INTRO

Уперше я побачила Бориса Сову тієї миті, коли намагалася довести, що картина вартістю кілька сотень тисяч злотих насправді не коштує навіть половини цієї суми.

Він стояв у дверях вроцлавської галереї з дерев'яним ящиком під пахвою, мокрим волоссям і виразом обличчя людини, яка зайшла не туди, куди слід, але зовсім не збиралася за це вибачатися. Я саме стояла навколішки перед пейзажем дев'ятнадцятого століття, освітлюючи ліхтариком його нижній край. На мені були чорні штани, біла сорочка й рукавички, які коштували дешевше за каву, що її подавали під час вернісажів. Я воліла, щоб так і залишалося. У моїй професії що менш ефектний вигляд мала людина, то більше було шансів, що хтось нарешті почне прислухатися до її слів.

— Галерея зачинена, — сказала я, не підводячи голови.

— Я помітив. Довелося тричі дзвонити.

— І все ж ви зайшли.

— Пані Зофія залишила мені ключ.

Цього вистачило, щоб я обернулася різкіше, ніж збиралася.

Зофія Май, власниця галереї, була жінкою з бездоганним смаком і тривожною схильністю ухвалювати рішення за інших. Три дні тому вона запевнила мене, що до завершення експертизи ніхто не торкатиметься картини. Мені потрібно було лише два тижні, щоб завершити документацію, підготувати

експертний висновок і отримати гонорар, який нарешті дозволив би орендувати власне приміщення. Не кабінет, який доводилося ділити з юридичною конторою, де розмови про автентичність творів мистецтва постійно переривало гудіння шредера. А справжню майстерню, з північним освітленням, столом для огляду картин і дверима, які я могла б зачиняти, не питаючи нічиєї згоди.

Чоловік поставив ящик біля стіни й поглянув на картину.

— Вона не повинна так стояти.

— Перепрошую?

— Вона спирається під неправильним кутом. Нижня планка рами витримує надто велике навантаження.

Я повільно підвелася.

— А ви, власне, хто?

— Борис Сова. Займаюся обрамленням і реставрацією рам.

Йому було тридцять вісім років, як я дізналася згодом, хоча вже тоді помітила в його обличчі особливе поєднання зрілості й непокірності. Він був високий, одягнений у темний светр із засуканими рукавами. На одному зап'ястку виднівся світлий шрам, а на великому пальці залишився слід золотої фарби. Він не справляв враження чоловіка, який приходить кудись, щоб когось вразити. І саме тому я звернула на нього більше уваги, ніж варто було.

— Аніта Роєк, — представилася я. — Експертка з оцінювання творів мистецтва. Картина залишиться в цьому положенні до завершення огляду.

— У такому разі дозвольте мені підкласти клин.

— Я не давала згоди на жодні роботи.

— Я й не пропоную проводити роботи. Пропоную зробити так, щоб рама не тріснула раніше, ніж ви закінчите її оглядати.

Він говорив спокійно. Не підвищував голосу й не намагався змусити мене почуватися ніяково. Лише вказав на невелику щілину біля лівого кута, якої я раніше не помітила. Придивившись уважніше, я зрозуміла, що він мав рацію.

Я не любила таких моментів.

А ще менше любила чоловіків, які могли мати рацію, не демонструючи на обличчі ані найменшого задоволення.

— Покажіть клин, — сказала я.

Він дістав його з ящика й подав мені, замість того щоб самому наближатися до картини. Цей дрібний жест здивував мене більше, ніж його зауваження. Я знала чимало фахівців, які ставилися до чужого робочого місця як до власної території. Борис, очевидно, розумів різницю між тим, щоб запропонувати допомогу, і тим, щоб перебрати контроль на себе.

Деякий час ми працювали мовчки. Він притримував дерев'яну підпірку, а я регулювала положення рами. У галереї пахло воском для підлоги, старим папером і дощем, що проникав крізь нещільно зачинене вікно. За шибкою проїжджали трамваї, а їхні вогні розтинали мокру бруківку вулиці. Коли я вдруге випросталася, Борис стояв досить близько, щоб я відчула легкий запах деревини й мила від його светра.

— Дякую, — сказала я.

— Прозвучало болісно.

— Не звикайте.

Тоді він усміхнувся вперше. Не широко й не спокусливо. Лише одним кутиком губ, ніби оцінив відповідь, якої не очікував.

— Наскільки я розумію, ваша думка про картину не надто висока.

— Наскільки я розумію, мене зобов'язує конфіденційність.

— Це розумно.

— Зазвичай.

— А сьогодні?

Замість відповіді я повернулася до пейзажу.

На ньому був зображений вигин Одри на світанку, із самотнім човном біля берега й невисокими будівлями вдалині. Картина була прекрасна, хоча краса сама по собі не доводила автентичності. Підпис приписували відомому художникові кінця дев'ятнадцятого століття, проте в документах про походження полотна зяяла тривожна прогалина. Двадцять сім років, протягом яких полотно нібито перебувало в приватній колекції, без жодної фотографії, квитанції чи бодай згадки в листуванні.

Вистачило б однієї достовірної відомості, щоб вирішити питання.

Зофія очікувала позитивного експертного висновку перед запланованим продажем.

Я очікувала фактів.

— Рама не оригінальна, — раптом сказав Борис.

Я поглянула на нього.

— На якій підставі ви так вважаєте?

— Пропорції профілю. Спосіб з'єднання кутів. І позолота.

— Раму могли замінювати багато разів.

— Звісно.

Він розглядав нижню планку з такою зосередженістю, що його обличчя змінилося. Усмішка зникла, а разом із нею й невимушеність. На мить він став схожий на людину, яка впізнала щось таке, чого воліла б ніколи не побачити.

— Ви вже працювали з цією рамою? — запитала я.

Він відповів не відразу.

— З подібними рамами.

— Це не відповідь на моє запитання.

— Знаю.

Наші погляди зустрілися над верхнім краєм картини. У нього були сірі очі, напрочуд світлі в приглушеному освітленні галереї. Він дивився уважно, не намагаючись домінувати в розмові, але й не збираючись відступати від щойно сказаного. Я відчула роздратування, адже його мовчання було свідомим. Водночас щось у тому, як він дозволив мені це помітити, пробуджувало незручну цікавість.

З вулиці долинув дзвінок трамвая.

— Зофія попросила мене підготувати раму до експонування, — нарешті пояснив він. — Я не знав, що експертиза ще триває.

— Тим більше ви не повинні нічого в ній змінювати.

— Згоден.

Цього я теж не очікувала.

Я дістала телефон і відкрила повідомлення від власниці галереї. Вона надіслала його менш ніж годину тому.

Аніто, завтра вранці прийде майстер з обрамлення картин. Прошу надати йому можливість оцінити стан рами. Мені важливо якнайшвидше підготувати картину до продажу.

Завтра вранці.

Я поглянула на годинник. Була дев'ятнадцята сорок.

— Ви трохи зарано.

— Зофія зателефонувала, коли я закінчував роботу. Сказала, що справа термінова.

— Для неї все термінове.

— А для вас?

Запитання здивувало мене своєю простотою. Я могла відповісти, що термін підготовки висновку, що професійна відповідальність, що документи. Натомість на якусь частку секунди подумала про порожнє приміщення на вулиці Лацярській, яке оглядала вранці. Про світло, що падало на високі вікна. Про договір оренди, який чекав на підпис, і завдаток, який я не хотіла сплачувати коштом ще одного кредиту.

— Правда, — нарешті сказала я. — Навіть якщо вона виявиться незручною.

Борис перестав усміхатися.

У коридорі задзвонив телефон. Ніхто з нас не поворухнувся.

— У такому разі, — заговорив він тихіше, — вам слід оглянути зворотний бік рами, перш ніж хтось почне її розбирати.

— Чому?

Він поглянув на картину, потім на мене. Я помітила, як напружилася його рука, що спиралася на ящик. Він не був схожий на людину, якій щойно спала на думку якась ідея. Радше на того, хто вже певний час відкладав неминучу розмову.

— Бо іноді найважливіша інформація міститься там, куди ніхто не хоче дивитися.

Мені слід було одразу запитати, що саме він мав на увазі. Слід було записати його слова, попросити пояснень і завершити зустріч відповідно до процедури. Натомість я дивилася на чоловіка, який за якихось п'ятнадцять хвилин зумів поставити під сумнів мої висновки й викликати зацікавлення, для якого я не передбачила місця у своєму ретельно впорядкованому житті.

— Допоможете мені її перевернути? — запитала я.

Борис завагався.

— Якщо ми зробимо це зараз, ви можете побачити щось таке, чого вже не зможете оминути у своєму висновку.

— Саме за це мені й платять.

Він кивнув, але його обличчя залишалося серйозним.

Коли він підійшов ближче, наші плечі ледь не торкнулися одне одного. Він не відсахнувся різко, але й не скористався цією близькістю. Зачекав, доки я покажу йому місце, за яке слід узяти раму.

А я вперше за дуже довгий час не була певна, що хочу з'ясувати більше: правду, приховану за картиною, чи причину, через яку Борис Сова так сильно боявся, що я її побачу.

Розділ 1 - Те, чого не видно

Щоб перевернути стару картину, потрібно було більше довіри, ніж я готова була виявити до чоловіка, з яким познайомилася лише п'ятнадцять хвилин тому.

Річ була не у вазі. Пейзаж не належав до найбільших творів, з якими мені доводилося працювати, хоча його рама була масивною, а подекуди тривожно нестійкою. Проблема полягала в тому, що Борис Сова знав про неї більше за мене, а я не мала жодного уявлення, якою частиною своїх знань він збирався поділитися.

— Тримайте, будь ласка, правий кут, — сказала я. — Не нижню планку. Не хочу створювати додаткового напруження там, де є тріщина.

— Знаю.

— Чудово. Люблю людей, які розуміють вказівки.

— А я тих, хто не роздає їх без потреби.

Я поглянула на нього поверх рами.

— Нам буде нелегко працювати разом.

— Ми ще навіть не домовилися, що працюватимемо разом.

Він мав рацію, і це починало перетворюватися на дратівливу закономірність.

Ми перенесли картину на заздалегідь підготовлений стіл, застелений м'якою тканиною. Борис рухався обережно, без поспіху, зосереджено, як людина, звикла працювати з речами, які неможливо просто замінити новими. Мені не доводилося поправляти його хватку чи нагадувати, щоб він беріг позолоту. Однієї миті наші руки

опинилися по різні боки тієї самої планки. Достатньо було посунути пальці на кілька сантиметрів, щоб вони торкнулися одне одного.

Я цього не зробила.

Він також.

Коли картина лягла на стіл зворотним боком догори, я ввімкнула додаткову лампу. Старе полотно, дерев'яний підрамник, дрібні сліди давніх ремонтів. Нічого сенсаційного. Принаймні на перший погляд.

— Що саме ви хотіли мені показати? — запитала я.

Борис указав на два невеликі отвори біля внутрішнього краю рами.

— Ці сліди не відповідають нинішньому кріпленню. Раніше тут використовували іншу систему.

Я нахилилася ближче.

— Це могло статися під час однієї з реставрацій.

— Могло.

— Ви завжди відповідаєте одним словом?

— Коли одного достатньо.

Я спрямувала світло під гострішим кутом. На деревині виднілися сліди давнього кріплення, а біля одного з отворів зберігся фрагмент темнішого оздоблювального шару. Я зробила фотографії, приклавши вимірювальну шкалу. Це не було доказом підробки чи навіть якихось порушень, але свідчило про те, що історія обрамлення була складнішою, ніж випливало з документації.

— Зофія стверджує, що ця рама супроводжує картину щонайменше з вісімдесятих років, — сказала я.

— Стверджує чи має відповідні документи?

Я підвела очі.

— Ви розумієте різницю?

— Дуже добре.

Цього разу замовкла я.

У моїй теці лежала копія старої фотографії, на якій пейзаж висів на стіні приватної квартири. Знімок був нечіткий, але профіль рами здавався іншим. Досі я припускала, що причина полягала в ракурсі зйомки. Тепер доводилося розглянути й іншу можливість.

Я дістала фотографію й поклала її поруч із картиною.

Борис не потягнувся до неї без дозволу. Лише нахилився, щоб краще роздивитися деталі.

— Звідки вона?

— З архіву власниці.

— Є дата?

— На звороті написано тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомий рік.

— Від руки?

— Так.

— Чий почерк?

Я поглянула на нього з дедалі більшим зацікавленням.

— Це я повинна ставити запитання.

— Я тобі не забороняю.

Я мимоволі усміхнулася, але відразу знову зосередилася на фотографії.

— Особу, яка зробила напис, не встановлено.

— Тоді я б не вважав цю дату достовірною.

— Я й не вважаю.

— Добре.

Я не знала, що дратувало мене більше: його діловитість чи те, що він не намагався вразити мене своїми знаннями. Більшість фахівців, яких запрошували оцінювати дорогі твори мистецтва, любили слухати власний голос. Борис говорив лише тоді, коли вважав це за потрібне. Решту часу присвячував спостереженню.

Задзвонив мій телефон.

На екрані з'явилося ім'я Зофії Май.

— Добрий вечір, Аніто. Усе гаразд? — запитала вона, перш ніж я встигла заговорити.

— Залежить від того, що ми вважатимемо нормальним перебігом справ. Пан Сова вже в галереї.

— Чудово. Саме хотіла попередити, що він зміг приїхати раніше.

— Попередження після того, як усе вже сталося, має обмежену цінність.

Зофія зітхнула.

— Тільки не починай. Борис найкращий фахівець із рам, якого я знаю.

— Я не ставлю під сумнів його компетентність. Я ставлю під сумнів зміну наших домовленостей без узгодження зі мною.

На іншому кінці лінії запала коротка тиша.

— Нам потрібно, щоб картина була готова до презентації наступного тижня.

Я випросталася.

— Ми говорили про попередню дату. Я ще не підтвердила ні автентичності, ні походження картини.

— Я знаю, люба.

Терпіти не могла, коли вона називала мене любою саме в ті моменти, коли збиралася в чомусь переконати.

— Тоді домовмося, що жодного втручання не буде до завершення огляду.

— Борис повинен оцінити обсяг робіт.

— Оцінити може. Розпочинати їх не може.

— Мені важливо, щоб ви порозумілися.

— А мені важливо, щоб мій експертний висновок залишався незалежним.

Зофія завершила розмову запевненням, що вранці ми все з'ясуємо. Я добре знала цей тон. Він означав, що вона розраховувала на зміну моєї позиції після повноцінного нічного відпочинку.

Я відклала телефон.

— Ви чули?

— Важко було не почути.

— Тоді скажіть прямо, що вам потрібно.

Борис схрестив руки.

— Доступ до рами. Можливість задокументувати стан її збереження. І впевненість, що ніхто не вимагатиме від мене відновлювати те, що спочатку потрібно дослідити.

— У цьому ми погоджуємося.

— Є ще одна умова.

Я зітхнула.

— Звісно.

— Я хочу бути присутнім під час огляду, коли зніматимуть кріпильні елементи. Не тому, що сумніваюся у ваших уміннях. А тому, що не хочу відповідати за пошкодження, які виникнуть за моєї відсутності.

Я уважно придивилася до нього.

— А якщо я вирішу, що ваша присутність може вплинути на незалежність дослідження?

— Тоді найміть іншого майстра. Я не працюватиму на умовах, за яких мене можна буде зручно зробити винним.

Це прозвучало не як погроза. Радше як межа, встановлена після попереднього неприємного досвіду.

На мить я побачила в ньому щось знайоме.

Я також знала, скільки коштує професійна відповідальність, коли обставини контролює хтось інший.

— Я прийму цю умову з одним застереженням, — сказала я. — Усі наші висновки документуватимемо окремо. Ти відповідатимеш за оцінювання рами, я — за картину та її історію. Якщо виникнуть розбіжності, ми не приховуватимемо їх від замовниці.

Борис довго дивився на мене.

— Домовилися.

Я простягнула руку.

Він потиснув її впевнено, але без демонстративної сили. Його долоня була теплою і трохи шорсткою. Я помітила це так само виразно, як і те, що він не подовжив дотику навіть на секунду.

— Аніта, — сказала я. — Якщо вже нам доведеться працювати разом, можемо відмовитися від усіх цих церемоній.

— Борис.

— Це я вже знаю.

— Отже, починаємо з твоєї переваги.

Я не встигла відповісти, бо він указав на місце біля правого кута.

— Поглянь сюди.

Під лупою я розгледіла неглибоке заглиблення правильної форми. Хтось видалив невеликий фрагмент дерев'яної поверхні, ймовірно, під час одного з попередніх ремонтів. Краї не були свіжими, але залишалися значно світлішими за сусідню деревину.

— Тут могла бути етикетка, — сказала я.

— Або майстерневий номер.

— Можна спробувати прочитати залишки.

— Можна. Не пошкоджуючи поверхні.

Борис потягнувся до лампи, а я зробила ще одну серію фотографій. Ми працювали майже годину, порівнюючи сліди з документацією, яку я підготувала раніше. У певний момент виявили, що два металеві затискачі трохи відрізняються від решти. Борис упізнав давніший спосіб їхнього кріплення, але не намагався встановити дату без додаткових відомостей.

Мені це подобалося.

Не його обличчя, хоча повністю ігнорувати виразні риси й те, як він хмурив чоло, коли зосереджувався, було

важко. Мені подобалося, що він умів сказати: не знаю. Що не сприймав незнання як особисту поразку.

О двадцять першій я вимкнула лампу.

— На сьогодні досить.

— Згоден.

— Знову?

— Не звикай.

Я усміхнулася, складаючи фотоапарат у сумку.

Борис закріпив раму, а потім перевірив розташування підпірок. Робив це без поспіху, хоча я бачила, що він втомився. Лише закінчивши, дістав телефон і перевірив повідомлення.

— Щось термінове? — запитала я.

— Майстерня. Завтра мають забрати велике замовлення.

— Велике?

— Для готелю. Кільканадцять рам. Термін був цілком розумний, доки комусь не спало на думку, що його потрібно скоротити.

— Знайома історія.

Він сховав телефон.

— У тебе теж стислі терміни?

Я завагалася.

Я не розповідала стороннім людям про свої плани. Особливо чоловікам, чия присутність могла ускладнити моє професійне життя.

— Маю й інші зобов’язання, — відповіла я.

— Розумію.

Він не став розпитувати.

І саме через це на мить мені захотілося розповісти більше.

Натомість я закрила теку.

— Завтра о дев'ятій зустрічаємося із Зофією. Я підготую перелік питань, які потрібно з'ясувати.

— Буду.

— Вчасно?

— Приїду на вісім хвилин раніше. Щоб у тебе був час мене не впустити.

Я засміялася. Щиро, не контролюючи власної реакції.

Борис поглянув на мене з виразом, у якому могло бути задоволення, але нічого не сказав. Зняв зі стійки куртку й рушив до дверей.

Я зупинила його, перш ніж він вийшов.

— Борисе?

Він обернувся.

— Так?

— Коли ти побачив цю картину, мені здалося, що ти щось упізнав.

Тиша, яка запала, відрізнялася від попередніх. Вона вже не була частиною професійних роздумів.

— Я впізнав тип рами, — відповів він.

— Я запитувала про картину.

Він поглянув на пейзаж, що стояв біля стіни.

— Я бачив подібну конструкцію обрамлення. Мушу перевірити, чи правильно пам'ятаю.

— Де?

— У старих матеріалах майстерні.

— Твоєї майстерні?

— Зокрема.

Він не відводив погляду. Однак у мене склалося враження, що кожне наступне слово він зважував ретельніше, ніж вимагала ситуація.

— Якщо знайдеш щось важливе, мені потрібна ця інформація для висновку, — сказала я.

— Знаю.

— Це не відповідь.

— Поки що єдина чесна.

Мені не сподобалося це речення. Чесність, яка залишала стільки простору для недомовок, здавалася мені підозрілим поняттям.

Коли він вийшов, я ще кілька хвилин залишалася біля картини. Розглядала вигин річки, маленький човен і бліду смугу неба. Я завжди вважала, що вмію відділяти те, що бачу насправді, від того, що прагну побачити.

Того вечора я вже не була такою впевненою.

Удома я відкрила документацію на ноутбуці. Внесла зауваження щодо рами, додала фотографії й позначила необхідність перевірки її історії. Потім відкрила повідомлення від агентки з нерухомості.

Пані Аніто, власник приміщення погодився зачекати з рішенням до п’ятниці. Після цього ми повернемося до інших зацікавлених орендарів.

До п’ятниці залишалося три дні.

Я поглянула на договір оренди, який роздрукувала вранці. Потім на файл з експертним висновком, від якого залежала значна частина моїх найближчих доходів.

Я могла прискорити підготовку висновку. Могла вирішити, що наявних документів достатньо. Могла зробити саме те, чого Зофія очікувала від самого початку.

Але я не для того одинадцять років будувала свою професійну репутацію, щоб тепер підписати документ, висновків якого не змогла б обґрунтувати.

Я відкрила нове повідомлення.

Зофіє, доки ми не з'ясуємо історію рами, я не можу підтвердити датування картини та безперервність її походження. Завтрашня зустріч має відбутися до визначення дати продажу.

Я надіслала його, перш ніж устигла передумати.

За мить телефон завібрував.

Це була не відповідь Зофії.

Невідомий номер.

Це Борис. Знайшов каталог старих профілів рам. Одна деталь може мати значення. Принесу його завтра. І не хвилюйся, я не збираюся торкатися картини без твого дозволу.

Я двічі прочитала повідомлення.

А потім, на власний подив, відповіла:

Чудово. Заодно можеш принести каву. Раз уже збираєшся приїхати на вісім хвилин раніше.

Відповідь надійшла майже миттєво.

Яку ти п'єш?

Я якийсь час дивилася на екран.

Він не запитав, чи хочу я кави. Запитав, яку саме.

Дрібна відмінність, яку моя обережність мала б проігнорувати.

Подвійне еспресо. Без цукру.

Запам'ятаю.

Я поклала телефон на письмовий стіл.

За вікном Вроцлав виблискував після дощу. У квартирі було тихо, а на столі лежали документи, пов'язані з майбутнім, яке я збиралася облаштувати виключно на власних умовах.

Я ще не знала, що Борис Сова приховував за своїм спокоєм.

Знала лише, що вперше за довгий час чиясь присутність не здавалася мені винятково перешкодою.

І це непокоїло мене більше, ніж я хотіла визнавати.

Розділ 2 - Межі довіри

Борис справді приїхав за вісім хвилин до дев’ятої.

Він стояв перед галереєю з двома паперовими стаканчиками й текою під пахвою. На відміну від попереднього вечора, його куртка була сухою, волосся акуратно вкладеним, а обличчя мало вираз людини, яка вже встигла владнати кілька справ, перш ніж решта міста випила свою першу каву.

— Подвійне еспресо, — сказав він, простягаючи мені стаканчик. — Без цукру.

— Перевірив, чи там точно немає отрути?

— Вирішив, що з твоїм характером тобі не потрібні додаткові небезпеки.

Я затримала на ньому погляд.

— Це мало бути смішно?

— Трохи.

— Тобі потрібно попрацювати над вибором аудиторії.

Він усміхнувся.

Мені здавалося, що саме ця усмішка була його найнебезпечнішим умінням. Не тому, що вона була особливо ефектною. Радше тому, що з’являлася рідко й завжди в потрібний момент.

Ми зайшли до галереї. Зофія ще не приїхала, тож я мала кілька хвилин, щоб переглянути матеріали Бориса без тиску її очікувань.

Він поклав теку на стіл і дістав три ксерокопії.

— Каталог кінця сімдесятих років. Майстерня з виготовлення рам на вулиці Єдності Народової. Вони робили характерні профілі з глибоким жолобком біля внутрішнього краю.

Я придивилася до репродукції.

— Схожі.

— Дуже схожі. Але не ідентичні.

— У чому різниця?

— У висоті профілю й способі обробки кута. Наша рама має додатковий шар деревини, якого немає на кресленні.

— Пізніша модифікація?

— Можливо.

Я відклала копію.

— Тобто ми досі не знаємо, коли її виготовили.

— Принаймні знаємо, з чого почати.

Я якусь мить розглядала його поверх стаканчика.

— Ти завжди такий обережний?

— Не завжди.

— У яких ситуаціях перестаєш?

Борис підвів очі.

— Коли йдеться про речі, які для мене важливі.

Він сказав це без жодного натяку на флірт. Саме тому я на мить забула, що збиралася відповісти.

Двері галереї різко відчинилися.

Зофія Май увійшла з телефоном біля вуха й шкіряною сумкою через плече. На ній було елегантне бежеве пальто, яке, мабуть, коштувало більше за місячну орендну плату за приміщення моєї мрії.

— Так, підтверджу після зустрічі, — говорила вона в телефон. — Звісно. Не хвилюйтеся.

Вона завершила дзвінок і широко нам усміхнулася.

— Як чудово. Ви вже працюєте.

— Саме з'ясовуємо, чого ще не знаємо, — відповіла я.

— Звучить уже не так чудово.

— Залежить від того, чого ти очікуєш: правди чи гарного настрою.

Зофія зняла пальто.

— Аніто, тільки не починай. Я знаю, що ти ретельна. Саме тому й найняла тебе.

— Тоді мені потрібен час.

— Скільки?

— Стільки, скільки буде необхідно, щоб перевірити розбіжності. Наразі пропоную десять робочих днів на додаткове з'ясування обставин, а потім вирішимо, чи потрібні подальші дослідження.

Зофія поглянула на Бориса.

— А рама?

— Я не розпочну реставраційних робіт до завершення документування, — відповів він.

Власниця галереї зітхнула.

— Ви двоє вже уклали якийсь союз?

— Ми узгодили правила роботи, — сказала я.

— Звучить іще гірше.

Ми сіли за невеликий стіл у підсобному приміщенні галереї. Зофія розклала перед нами буклет, підготовлений для потенційних покупців. На першій

сторінці була фотографія пейзажу, ім’я його ймовірного автора та сума, через яку я мимоволі підняла брови.

Чотириста вісімдесят тисяч злотих.

— Це початкова ціна? — запитала я.

— Пропозиція для переговорів.

— На підставі якої оцінки?

— Попередньої консультації.

— Чиєї?

Зофія поглянула на мене з явним нетерпінням.

— Аніто, невже нам справді потрібно розбирати кожну дрібницю?

— Якщо ти збираєшся представляти картину як твір конкретного художника, то так.

Борис не втручався. Сидів поруч, поклавши руки на стіл, і розглядав документи. Коли Зофія повернула буклет до нього, він прочитав опис рами й зупинив палець на одному реченні.

— Тут написано, що обрамлення залишається незмінним від початку історії колекції.

— Так випливає зі слів власника, — відповіла Зофія.

— Тоді це потрібно зазначити як твердження, а не як установлений факт.

Я поглянула на нього.

Мені не був потрібен захисник. Я ніколи його не шукала. Але було щось надзвичайно приємне в присутності людини, яка розуміла вагу слів і не змінювала думки лише тому, що хтось по інший бік столу мав гроші.